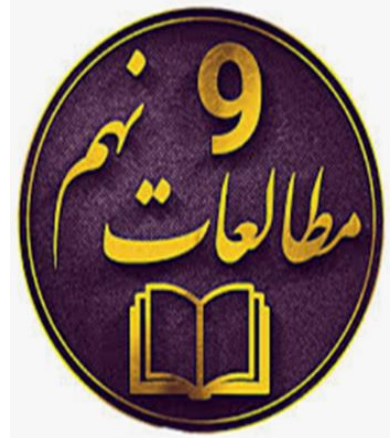

پل شکسته (خرم آباد)

پروانه قلی پور

دبیر مطالعات ناحیه ۲ خرم آباد

استان لرستان

سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰

درس ۱۰ (اوضاع اجتماعی، اقتصادی،

علمی و فرهنگی ایران در عصر صفوی)

درسنامه، پاسخ فعالیت ها، نمونه سؤال

درس ۱۰

در دوران صفویه به دلیل وجود حکومت مرکزی نیرومند و برقراری نظم و امنیت در سراسر کشور، شرایط مناسبی برای رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی پدید آمد.

جمعیت ایران در دوره صفویه ده میلیون نفر بود.

بیشتر ساکنان ایران در دوره صفویه روستاییان و عشایر بودند.

حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد ایرانیان در شهرها زندگی می کردند.

به عقیده جهانگردان اروپایی وضع روستاییان ایران زمان صفویان بهتر از روستاییان اروپایی بود. در دوره صفوی شهرنشینی در ایران رونق گرفت، شهرنشینان بیشتر: مقام های حکومتی، نظامیان، روحانیون، بازرگانان، پیشه وران و صنعتگران بودند.

یکی از منابع عمده درآمد حکومت صفوی، مالیات بود که از کشاورزان و دامداران می گرفتند.

خشکبار، پارچه های مخملی، ابریشمی و حریر و قالی های
نفیس مهمترین محصولات صادراتی ایران در دوره صفویه بود که
به کشورهای همسایه و برخی کشورهای اروپایی صادر می شد.

صنعت بافندگی یکی از صنایع پررونق ایران بود که در کنار رونق **صنعت ابریشم** در دوره صفوی شکل گرفت و با **صنعت نساجی اروپا** رقابت می کرد. در دوره شاه عباس اول، کارگاه های بافندگی بزرگ و متعددی در اصفهان، کاشان، یزد، مشهد، استرآباد (گرگان)، گیلان وجود داشت.

صنعتگران ایرانی در صنایع **کاشی، چینی، چرم، جواهر، رنگ، صابون**
و **جنگ افزارهای سنتی** از قبیل شمشیر و کمان پیشرفت کرده بودند.

مهم ترین دلایل رونق تجارت در دوران صفویه :

شاه عباس اول
برای گسترش
تجارت کوشش
بسیاری کرد.

۱. برقراری نظم و امنیت در سراسر کشور،
۲. وجود شبکه وسیعی از راه ها و کاروانسراها،
۳. وجود امنیت در راه های ایران،
۴. اقامت رایگان بازرگانان و مسافران در کاروانسراها،
۵. رفتار پسندیده ماموران راهداری با مسافران.

پرسودترین کالای صادراتی در دوران صفویه صادرات **ابریشم** بود که در انحصار **شاه عباس** قرار داشت. یکی از منابع **درآمد** حکومت **صفوی**، عوارضی بود که از **کاروان های تجاری** گرفته می شد

میر داماد

در دوره صفوی، تعلیم و تربیت مورد توجه بسیار بود و عالمان را از مراکز علمی جهان به ایران دعوت می کردند. مدارس و کتابخانه های بزرگی به ویژه در پایتخت های صفویان ساخته شد.

در دوره صفوی به سبب کم توجهی پادشاهان به شاعران، **شعر و ادب فارسی** پر رونق نبود. **صائب تبریزی** و **بیدل** از شاعران بزرگ عصر صفوی هستند.

در زمان صفویان، با شکوفایی ذوق و استعداد هنری ایرانیان، هنرمندان بزرگی در رشته های مختلف هنری از جمله معماری، نقاشی، خوشنویسی، کتاب آرای و خاتم کاری شهرت یافتند.

برگزاری آیین سوگواری امام حسین به شیوه روضه خوانی، سینه زنی و تعزیه و برپایی جشن ها و آیین ها، تأثیر مهمی در افزایش همدلی و همبستگی مردم در دوره صفویه داشت.

پاسخ فعالیت ها

۱. الف) سه عامل گسترش تجارت در عصر صفوی را بیان کنید. یکپارچه بودن سرزمین ایران، وجود نظم و امنیت در سراسر کشور، وجود شبکه وسیعی از راه ها و کاروان سراها.

ب) سه منبع عمده در آمد حکومت صفوی را ذکر کنید. مالیات، صادرات ابریشم، عوارض کاروان های تجاری.

۲. متن را بخوانید. مراسم جشن و شادی و همچنین تعزیه و عزاداری در عصر صفوی را با روزگار کنونی از جنبه های مختلف (شیوه برگزاری، محل جشن و...) مقایسه کنید. در دوران صفوی بیشتر جشن ها در میدان های عمومی شهر همراه با نواختن نقاره، شیپور و سنج برگزار می شد. مردم با شادی به مساجد، میدان ها و ساختمان های عمومی روی می آوردند و همه به هم تبریک میگفتند. شعرا و هنرپیشگان نیز عرض هنر می نمودند. سپس هر کس به خانه خود می رفت و در جمع خویشان خویش به جشن و شادی می پرداخت. در دوران صفوی مرسوم بود در هنگام جشن ها مقامات پیشکش هایی برای شاه بیاورند و به همین ترتیب مقامات زیردست به مقام بالاتر از خود پیشکش می دادند. اما امروزه معمولا مراسم جشن در میدان های عمومی شهر برگزار نمی شود. استفاده از وسایل خطرناک و آتش زان نیز در بعضی جشن ها متداول شده است. رسم هدیه دادن در جشن ها نیز بسیار کمرنگ تر شده و بیشتر به بچه ها هدیه داده می شود.

۳. محتشم کاشانی از شاعران و مرثیه سرایان برجسته دوره صفویه است. آیا می دانید مشهورترین

شعر او چیست؟

باز این چه نوحه و چه ماتم است ...

باز این چه شورش است که در خلق عالم است

نمونه سؤال

در جاهای خالی کلمات مناسب قرار دهید.

۱. صنعت **بافتندگی** یکی از صنایع پررونق ایران بود که با صنعت **نساجی** اروپا رقابت می کرد.
۲. صادرات ابریشم که پرسودترین کالای صادراتی بود، در انحصار **شاه عباس** قرار داشت.
۳. در دوره صفوی، به سبب کم توجهی پادشاهان به شاعران، **شعر و ادب فارسی** پررونق نبود.
۴. در دوره صفوی عالمان را از مراکز علمی **تشیع** در جهان، به ایران دعوت کردند.
۵. یکی از باشکوه ترین بازارها، بازار **قیصریه اصفهان** در شمال میدان نقش جهان بود.

درست و یا نادرست بودن عبارات های زیر را مشخص کنید.

۶. در دوره صفوی، تنها کشاورزی و دامداری ایران شکوفا و پررونق بودند. **نادرست**
۷. یکی از منابع عمده در آمد حکومت صفوی، مالیاتی بود که از دامداران می گرفتند. **درست**
۸. جهانگردان اروپایی درباره عدم امنیت راه های ایران بسیار نوشته اند. **نادرست**
۹. در دوره صفوی شهرهای بزرگ به وجود آمد و شهرنشینی در ایران رونق گرفت. **درست**
۱۰. در دوره صفوی، به سبب توجه پادشاهان به شاعران، شعر و ادب فارسی پررونق بود. **نادرست**

به سوالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۳. چرا در دوران صفویه در سراسر کشور، شرایط مناسبی برای رونق زندگی اجتماعی و اقتصادی پدید آمد؟ به دلیل وجود حکومت مرکزی نیرومند و برقراری نظم و امنیت.

۱۴. شهرنشینان دوره صفوی بیشتر چه کسانی بودند؟ شهرنشینان بیشتر مقام های حکومتی، نظامیان، روحانیون، بازرگانان، پیشه وران و صنعتگران بودند.

۱۵. در عصر صفوی مهم ترین کالاهای که ایران به اروپا صادر می کرد چه بود؟ خشکبار، پارچه های مخملی ابریشمی و حریر و نیز قالی های نفیس.

۱۶. در دوره شاه عباس اول، کارگاه های بافندگی بزرگ در کدام شهرها وجود داشت؟ اصفهان، کاشان، یزد، مشهد، (استرآباد)، گرگان و گیلان وجود داشت.

۱۷. از عالمان و شخصیت های برجسته عصر صفوی چهار شخصیت را نام ببرید. میرداماد، ملاصدرا، شیخ بهایی و علامه محمدباقر مجلسی.

۱۸. در دوره صفوی مردم چه آیین ها و جشن های برگزار می کردند؟ در آن زمان، مردم علاوه بر نوروز و دیگر جشن های باستانی، اعیاد اسلامی مانند قربان، فطر و غدیر را نیز گرامی می داشتند. آیین سوگواری امام حسین هم به طور گسترده در سراسر کشور به شیوه روضه خوانی، سینه زنی و تعزیه برگزار می شد.

۱۹. به چه دلیل در دوره صفوی شعر فارسی پر رونق نبود؟ به سبب کم توجهی پادشاهان به شاعران، شعر و ادب فارسی.

۲۰. صفیان برای گسترش علم و آموزش چه اقداماتی انجام دادند؟ عالمان را از مراکز علمی جهان به ایران دعوت می کردند. مدارس و کتابخانه های بزرگی به ویژه در پایتخت های صفویان ساخته شد و اموال و املاک بسیاری را وقف آن ها کردند.

۲۱. کدام رشته های هنری در عصر صفوی رونق و شهرت یافتند؟ معماری، نقاشی، خوشنویسی، کتاب آرایی و خاتم کاری.

گزینه صحیح را انتخاب کنید.

۲۲. پر سودترین کالای که در زمان شاه عباس صادر می شد چه بود؟

الف) فرش ب) ابریشم ج) خشکبار د) حریر

۲۳. صنعت..... یکی از صنایع پررونق ایران در عصر صفوی بود که با اروپا رقابت می کرد؟

الف) بافندگی ب) نظامی ج) کاشی سازی د) فلزکاری

۲۵. کدام یک از شاعران زیر متعلق به دوره صفوی است؟

الف) صائب تبریزی ب) محمدتقی بهار ج) میرزاده عشقی د) فرخی یزدی

۲۶. در دوران صفویه چند درصد از ایرانیان در شهرها زندگی می کردند؟

الف) ۲۰ تا ۳۰ درصد ب) ۱۰ تا ۱۵ درصد ج) ۳۰ تا ۴۰ درصد د) ۱۵ تا ۳۰ درصد

مانا باشید. پروانه قلی پور